

ია გორგიშელი

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ელექტრონული ბიბლიოთეკა (2001-2009)

თანამედროვე მსოფლიოში ინფორმაცია მეტია, ვიდრე ოდეს-
კაცობრიობის ისტორიის მანძილზე. მასზე ხელმისაწვდომობა ადამიანს
ერთ-ერთი ძირითადი უფლებაა.

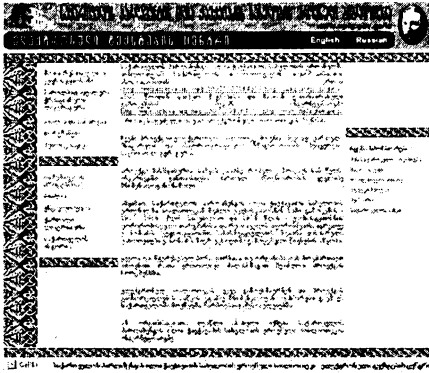
საინფორმაციო ტექნიკის მძლავრმა განვითარებამ ინფორმაციის
დიდი რაოდენობის მიღების საშუალება მისცა ყველას, ვისაც ხელ
მიუწვდება ინფორმაციის ელექტრონულ საშუალებებზე. ინფორმაციის
შეთავაზება ყოველთვის იყო ბიბლიოთეკის მთავარი ამოცანა. ბიბლიოთეკის
წლებში ინფორმაციის შეკრების, დამუშავებისა და წარდგენის ფორმები
რადიკალური ცვლილებები მოხდა. ინფორმაციის ამ ზღვაში მნიშვნელოვანი
აღივს ელექტრონული ბიბლიოთეკები იკავებენ.

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ელექტრონული
ბიბლიოთეკის კოლექციები ეროვნული კულტურული მემკვიდრეობის
შენახვას, დაცვასა და მისი ხელმისაწვდომობის გაზრდას ემსახურება.
ეროვნული ბიბლიოთეკის ვებ-საიტზე (<http://www.nplg.gov.ge>) შესაძლებელია
გეძლევათ, ნახოთ სხვადასხვა ფორმატში წარმოდგენილი “ელექტრონული
წიგნი”.

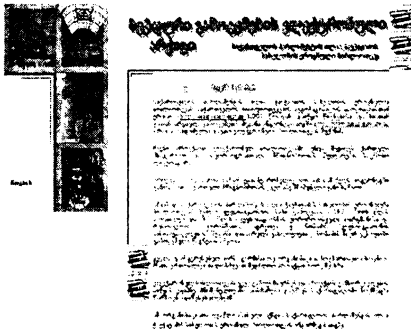
1. ეროვნული ბიბლიოთეკის ელექტრონული ბიბლიოთეკა - ისტორია
და დღევანდელი მდგომარეობა.

2001 წელს საქართველოს პარლამენტის ეროვნულმა ბიბლიოთეკამ
გადაწყვიტა, შეექმნა ქართული მხატვრული და სამეცნიერო ლიტერატურის
ელექტრონული ბიბლიოთეკა.

პირველ ეტაპზე ეროვნულმა ბიბლიოთეკამ ბიბლიოთეკის
ავტომატიზაციის ასოციაციასთან ერთად დაიწყო წიგნებისა და მათ
გათანაბრებული გამოცემების შეტანა, რითაც საფუძველი და
ელექტრონული ბიბლიოთეკის შექმნას საქართველოში. ეს ეტაპი მოიცა
სამ წელს და რამდენიმე წიგნისა და ჟურნალის ელექტრონულ ფორმატში
გადაყვანა მოხერხდა: განთავსდა “ვეფხისტყაოსნის” სამი გამოცემა
(1937, 1966, 1978), ბიბლია და სახარება, ქართული მართლმადიდებლური
ლიტერატურა, საქართველოს ისტორიის ნარკვევების 9-ტომეული, ქართული
ლიტერატურის 5-ტომეული, დისერტაციები, პუბლიცისტიკური მასალები
და სხვა.

სამწლიანი პერიოდისთვის ეს საკმაოდ მცირე მასალა იყო. ნოლოვანი ელექტრონული ბიბლიოთეკის შექმნა საკმაოდ მძიმე და ხანგრძლივი პროცესია. თითოეული ნაწარმოების ნებოდა სტატიკური ვებ-გვერდები, რომელშიც შეუძლებელი იყო ძეხნა ახალი ნაწარმოების დამატებაც დიდ სირთულეებთან იყო დაკავშირებული. ახლა პროგრამული უზრუნველყოფა "ქორის თვალი", რომელმაც რუნველო დასკანირებული გვერდების ამოცნობა და ტექსტურ ფორმატში აყვანა. ელექტრონულ ბიბლიოთეკაში ტექსტების შეტანა ორი მეთოდით ხდება: ერთი, როცა მბეჭდავს ხელით შეყავდა ტექსტი კომპიუტერში მეორე "ქორის თვალის" მეშვეობით. თუმცა "ქორის თვალით" მხოლოდ თვაროვანი ტექსტების შეტანა ხერხდებოდა. იმ შემთხვევაში კი, როცა ქსტი რამდენიმე შრიფტით (მაგ.: რუსული, არაბული) იყო აკრეფილი, არის თვალით" მისი შეყვანა შეუძლებელი ხდებოდა და ტექსტის ეფვა ხელით მიმდინარეობდა. შედეგად, ერთ თანამშრომელს დღეში უალოდ 20 ფურცელი შეყავდა, რაც "ზღვაში წვეთი" იყო.

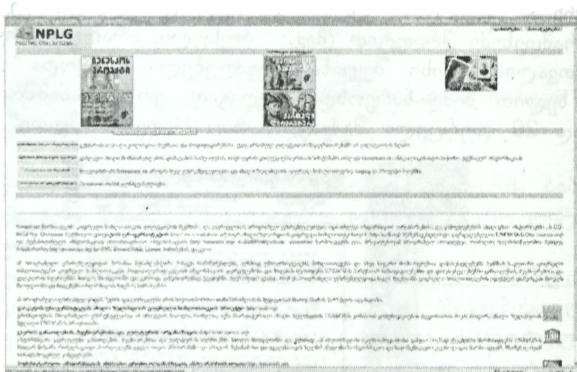
2004 წლის დასაწყისში UNESCO-ს პროექტის ფარგლებში ბეჭდური პოცემების ელექტრონულმა არქივმა დაიწყო პროექტის - "ქართული ენის ლიტერატურის ანთოლოგია" - განხორციელება. პროექტი ელექტრონული კოლექციების შესაქმნელად ახალი ტექნოლოგიის დანერგვასა

და გამოყენებას ითვალისწინებდა. ხელით ტექსტის აკრეფის ნაცვლ გამოყენებულ იქნა “ქორის თვალი”. ელექტრონული კოლექციებ შესაქმნელად შეიარჩა reenstein Digital Library Software (GSDL, <http://www.greenstone.org/>) პროგრამული პაკეტი, რომელიც უზრუნველყო ელექტრონული კოლექციების შექმნასა და გავრცელებას, როგორც ინტერნეტში, ასევე კომპაქტ-დისკებზე.

სამუშაოების დასაწყის ეტაპზე გადაწყდა GSDL-ის ქართულ სამომხმარებლო ინტერფეისის შექმნა, რაც 2 თვეში წარმატებულად განხორციელდა. <http://www.nplg.gov.ge/gsd/>

კოლექციის პირველ გამოცემაში მთელი მეტაინფორმაცია ტრანსლიტირებული იყო (ქართული დასახელებები ლათინური ანბანის აღნიშნული ტრანსლიტერაცია სპეციალურად გაკეთდა ქართული კლასიკული ლიტერატურის ინტერნეტში პოპულარიზაციის მიზნით. კოლექციაში შევიდა 2056 ნაწარმოები. reenstein-ის ამ ვერსიაში ქართული ენა ოფიციალურად იყო ჩართული, ამიტომ გადაწყდა კოლექციის მეორე გამოცემის შექმნა ამ ვერსიაზე. “ქართული კლასიკური ლიტერატურის ანთოლოგიის” მეორე გამოცემას ასამდე ახალი ნაწარმოები დაემატა. ასევე დაიხვეწა ძიების მექანიზმი და ანბანური საძიებელი.

2005 წლის ზაფხულში გადაწყდა, კოლექციას დამატებოდა საუკუნეების კლასიფიკატორი, რომელიც დაალაგებდა ავტორებს მოღვაწეობას საუკუნეების მიხედვით. ამავე წელს კოლექციას დაემატა ავტორთა ბიოგრაფიები ფოტოებით. აღსანიშნავია, რომ ძებნის მექანიზმი დაემატა სიტყვის დაბოლოებების შეკვცა.

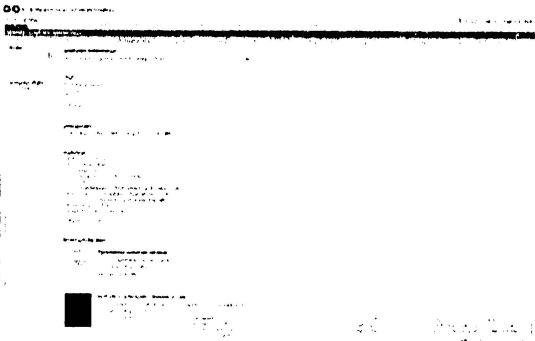
დღეს ბიბლიოთეკის საიტზე განთავსებულია “ქართული კლასიკული ლიტერატურის ანთოლოგიის” ერთმანეთის იდენტური ორი კოლექცია ერთში ავტორებისა და სათაურების სია ლათინური ტრანსლიტერაციით ხოლო მეორეში - ქართული ანბანით. სხვა მხრივ კოლექციები იდენტურ თითოეული მათგანი შეიცავს 93 მწერლის 2138 ნაწარმოებს. მომხმარებელს ინტერფეისი არის ქართულ, ინგლისურ, რუსულ, ფრანგულ და ესპანურ ენებზე.

2006 წელს Greenstone-ის კოლექციებს დაემატა “საქართველოს ამოქალაქო საზოგადოების ციფრული ბიბლიოთეკა”, რომელშიც აერთიანებულია ქართულ ენაზე გამოცემული ლიტერატურა სამოქალაქო ანათლების, ადამიანის უფლებების, სამართლის, ეკონომიკის, საერთაშორისო რთიერთობების და სხვა მომიჯნავე დარგებში.

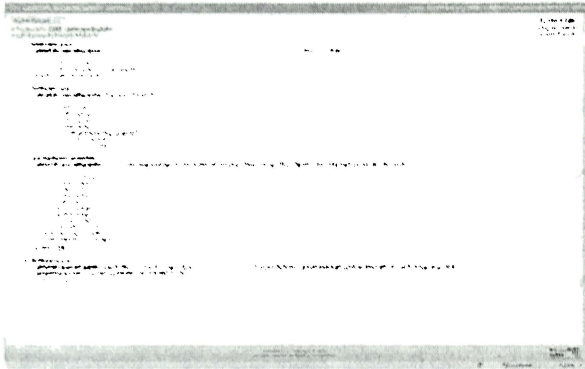
2008 წელს ამავე კოლექციას ცალკე კოლექციის სახით გამოეყო ართული პერიოდული გამოცემები. მასში შესულია საქართველოში ოქმედი სხვადასხვა არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების, ინსტიტუტებისა და ფონდების მიერ გამოცემული პერიოდ-გამოცემები. ამოქალაქო განათლების ბიბლიოთეკა დღესდღეობით ყველაზე მზარდი კოლექციაა.

2009 წელს Greenstone-ის კოლექციას დაემატა სრულიად ახალი, ჯამდე არსებული კოლექციებისაგან განსხვავებული ფორმატის ვოტოკოლექცია. აქ გამოყენებულ იქნა Greenstone-ის 2.8.1 ვერსია. დაგვილია, მასში სრულად განთავსდეს ეროვნულ ბიბლიოთეკაში არსებული ფოტოდოკუმენტები: ლუარსაბ ტოგონიძის ფოტოკოლექცია, ვოტომასალები ნიკო ნიკოლაძის და თეიმურაზ ბაგრატიონის პირადი არქივებიდან და ბიბლიოთეკის ისტორიის ფოტო არქივი. ჯერჯერობით იმდინარეობს ლუარსაბ ტოგონიძის კოლექციის გაციფრება, რომელშიც თავსე მეტი ცნობილი ქართველი მოღვაწის ფოტოა შესული. Greenstone-ის კოლექციების საერთო ზომაა 8 გბ.

2006 წელს ეროვნულმა ბიბლიოთეკამ მკითხველებს შესთავაზა დღევ ერთი კოლექცია (<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary>). ბიბლიოთეკის ანამშრომლებმა შეიმუშავეს პროგრამული უზრუნველყოფა, რომელშიც უველდლიურად თავსდება წიგნებისა და დისერტაციების სრული ტექსტები. კოლექციას დაერქვა ბეჭდური არქივისა და დისერტაციების ციფრული კოლექცია და მასში წარმოდგენილია ნაბეჭდი გამოცემების ორიგინალების ანინარებული ვერსიები და ელექტრონული წიგნები PDF (PDF - Portable Document Format) ფორმატში. 2001 წელს შექმნილი ელექტრონული ბიბლიოთეკა გადატანილი იქნა ამ კოლექციაში. აღსანიშნავია, რომ ამ კოლექციის თემატურ საძიებელში გამოყენებულია დუის ათწილადი ლასიფიკაცია. ძიება შესაძლებელია საკვანძო სიტყვებითა და ველების ხედვით.

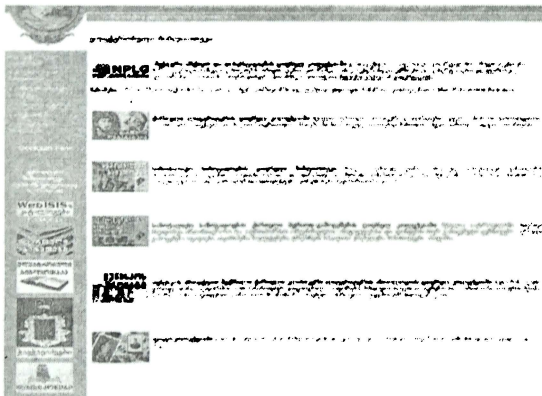

ეროვნულ ბიბლიოთეკას დღემდე არ გააჩნია ლიტერატურის გაციფრებისთვის საჭირო ტექნიკური ბაზა, ამიტომ ჩვენი ელექტრონული ბიბლიოთეკა დამოკიდებულია გამომცემლობებსა და ავტორებზე. მაგ. ბიბლიოთეკაში მოაქვთ თავიანთი გამომცემები ელექტრონულ ფორმატში გადმოცემული მასალა, საავტორო უფლების გათვალისწინებით, გარკვეულ დამუშავების შემდეგ თავსდება ეროვნული ბიბლიოთეკის შესაბამის ციფრულ კოლექციაში (http://www.nplg.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=177).

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ PDF კოლექციის თითოეული ობიექტი მიბმულია ელექტრონულ კატალოგზე. <http://www.nplg.gov.ge/ec> ელექტრონულ კატალოგში მოძიებულ წიგნსა თუ დისერტაციას ბოლოს თუ აქ მიწერილი სრული ტექსტი, ეს არის ბმული, რომელზე დაწკაპუნებდ შემთხვევაში გაიხსნება ამ წიგნისა თუ დისერტაციის ელექტრონულ ვარიანტი, ე.ი. ამ ბმულის მეშვეობით თქვენ უკვე ელექტრონულ ბიბლიოთეკის PDF კოლექციაში გადადიხართ.

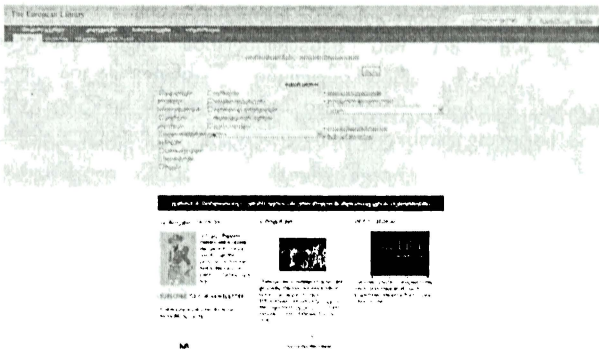
ეროვნული ბიბლიოთეკის ელექტრონული ბიბლიოთეკა დღემდე შემდგენიარად გამოიყურება:

ელექტრონული ბიბლიოთეკების განვითარება საქართველოს ჰლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში დამოკიდებულია უკონტაქტო, ნერისა და სპეციალური სერვერების შექმნაზე. ასევე ელექტრონული ბიბლიოთეკებისთვის შექმნილი მძლავრი და თანამედროვე მართვის ატემებიდან ერთ-ერთის შესწავლასა და დანერგვაზე. ეს კი საშუალებას გვცემს, შევქმნათ ელექტრონული არქივები და ციფრული ბიბლიოთეკები ლტურული მემკვიდრეობის ისეთი მასალებისთვის, როგორცაა ძველი ხეობები და ჟურნალები, ძველი და იშვიათი წიგნები, აუდიო მუსიკალური აალები, პლაკატები და ფოტოსურათები, რუკები და ა.შ.

2. ეროვნული ბიბლიოთეკის საერთაშორისო პროექტები

2008 წელს ეროვნული ბიბლიოთეკა ევროპის 8 ქვეყანასთან თად FUMAGABA-ს პროექტით ჩაერთო The European Library-ში. The ropean Library (<http://www.TheEuropeanLibrary.org>) ევროპის 48 ეროვნული ბლიოთეკის რესურსებთან თავისუფალი დაშვების საშუალებას იძლევა. პროექტი ჯერ არ დასრულებულა, მაგრამ The European Library-ში ივე განთავსებულია საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ექტრონული კატალოგები და ციფრული ბიბლიოთეკის ორი კოლექცია: მოქალაქე განათლებისა და ქართული ლიტერატურის, ასევე ბეჭდური აქივისა და დისერტაციების PDF კოლექციები. პორტალზე მომხმარებელს შუალება ეძლევა მსოფლიოს 32 ენაზე გაეცნოს საბიბლიოთეკო სალებს, როგორც წიგნებს, რუკებსა და ფოტოებს, ასევე მუსიკასა ა ვიდეო მასალებს. ამ პროექტში მონაწილეობა ძალზედ მნიშვნელოვანია ქართველოს საბიბლიოთეკო ელექტრონული რესურსების პოპულარიზაციისა ა ეროვნული კულტურის წარმოჩინებისათვის.

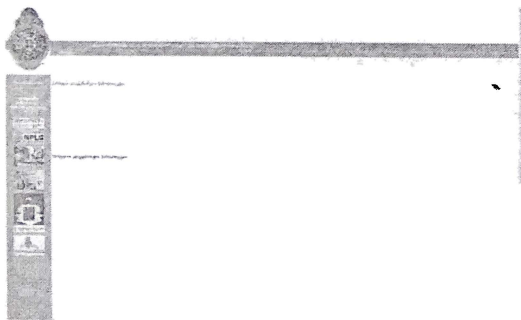

მოგეხსენებათ, აშშ-ს კონგრესის ბიბლიოთეკის დირექტორმა ჯეიმს ოლინგტონმა მსოფლიო ციფრული ბიბლიოთეკის შექმნის წინადადება 2005 წელს წამოაყენა. ამ წინადადების თანახმად, კულტურის ნიმუშების მდიდარი მარაგი, რომელიც ამერიკულ ორგანიზაციებშია დაცული,

მსოფლიო ციფრული ბიბლიოთეკის მეშვეობით, უფასოდ დაუბრუნდება მსოფლიოს და ეს მოხდება ისეთი ფორმით, რომლითაც უზრუნველყოფილი იქნება უნივერსალური და საყოველთაო ხელმისაწვდომობა. ჯერჯერობით www.wdl.org-ze მუშაობა დასრულებული არაა, მას ერთგვარი ჩონჩხის სახე აქვს და განთავსებულია მხოლოდ ის მასალები, რომლებიც კონგრესის ბიბლიოთეკაშია დაცული. პროექტზე მუშაობა კი მომავალი 8 წლის განმავლობაშიც გაგრძელდება და მხოლოდ ამის შემდეგ მიეცემა მას დასრულებული სახე. რაც შეეხება ეროვნული ბიბლიოთეკის მონაწილეობას, პროექტის შესახებ ინფორმაცია ჩვენთვის ცნობილი გახდა 2006 წელს, ევროპის ეროვნული ბიბლიოთეკების დირექტორების კონფერენციის ფონდის საიუბილეო ყრილობაზე (CENL–(<http://www.cenl.org/>)), თუმცა აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მასში მონაწილეობას მიიღებს არა მარტო ეროვნული ბიბლიოთეკა, არამედ ხელნაწერთა ინსტიტუტი, ლიტერატურის ინსტიტუტი და ა.შ. ანუ ყველა ის უწყება, სადაც დაცულია მსოფლიო მნიშვნელობის ძეგლები. პორტალზე საკუთარი ადგილი ყველა ქვეყანას აქვს გამოყოფილი და ტექნოლოგიურად ყველაფერი მზად არის, თუმცა როდის დაიწყება ქართულ მასალებზე მუშაობა ჯერჯერობით უცნობია. ამ ეტაპზე ცნობილია, რომ საქართველო მასში აუცილებლად მიიღებს მონაწილეობას და მომავალში მსოფლიო ციფრულ ბიბლიოთეკაში განთავსდება ჩვენი ქვეყნის კულტურული მემკვიდრეობის ის უნიკალური მასალები, რომლებიც მსოფლიო კულტურისა და მეცნიერების საგანძურს წარმოადგენენ.

3. ქართული ელექტრონული ბიბლიოთეკები ეროვნული ბიბლიოთეკის ვებ-საიტზე

ელექტრონული ბიბლიოთეკა ხელმისაწვდომია ყველასთვის, ვისაც ინტერნეტ ქსელში შესვლის შესაძლებლობა აქვს. მსოფლიოს ყველა ბიბლიოთეკის საიტზე არის ბმულები ან ინფორმაცია ელექტრონული ბიბლიოთეკების შესახებ. ეროვნული ბიბლიოთეკის საიტზე განთავსებულია ინფორმაცია საქართველოს და მსოფლიოს ელექტრონული ბიბლიოთეკების შესახებ.

დღესდღეობით ქართულ ინტერნეტ სივრცეში რამდენიმე ელექტრონული ბიბლიოთეკაა. მათ შორის აღსანიშნავია:

1. <http://www.lib.ge/> ელექტრონული ბიბლიოთეკა, სადაც განთავსებულია ქართველი და უცხოელი კლასიკოსები და თანამედროვეები.

2. <http://www.literatura.ge/index.php?page=1> - ქართული ლიტერატურული პორტალი (11.09.2009 - 776 ავტორი, 4615 ნაწარმოები, 18496 რეგისტრირებული მკითხველი).

3. <http://children.iatp.ge/> ქართული საბავშვო ლიტერატურა (20.08.09 ბოლო განახლება).

4. <http://www.webmix.ge/vvi/index.php> საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ფონდ “ირმის ნახტომის” პროექტი “ვახტანგ VI” - ქართული და ქართულად თარგმნილი ლიტერატურის ელექტრონული ბიბლიოთეკა (25.12.2008 ბოლო განახლება).

5. <http://literatura.iatp.ge/> (ბოლო განახლება 19.08.08).

თანამედროვე პოეტები თუ მწერლები თავიანთი შემოქმედების წიგნად გამოცემას ხშირად მის ლიტერატურულ საიტებზე განთავსებას ამჯობინებენ, მაგრამ ხშირია შემთხვევა, როდესაც ინტერნეტმკითხველი ქართულ გაციფრებულ ლიტერატურას ვერ პოულობს. ეს აიხსნება იმით, რომ ქართულენოვანი ელექტრონული წიგნების რაოდენობა ინტერნეტში ნაკლებია. ამასთან, მომხმარებელს არა აქვს ქართულ რესურსებში ძიების უნარ-ჩვევები სათანადოდ მაღალ დონეზე განვითარებული, იგი საკმარისად არ არის განსწავლული ამ კუთხით. იმისათვის რომ ბიბლიოთეკის მომხმარებელმა ბიბლიოთეკაში თუ მის კედლებს გარეთ შეძლოს უფრო ეფექტურად გამოიყენოს ელექტრონული რესურსები, საჭიროა მივცეთ მათ შესაბამისი ცოდნა და გაუზიაროთ გამოცდილება.

დამოწმებული ლიტერატურა

ი. გორგიშელი, 2009 - ი. გორგიშელი, ეროვნული ბიბლიოთეკა ელექტრონულ პროექტებზე მუშაობას აგრძელებს, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის შრომები, 17 (302), თბ., 2009.

ი. გორგიშელი, 2006 - ი. გორგიშელი, საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის ვებ-საიტის ანალიზის მცდელობა და ბიბლიოთეკების ვებ-საიტების შეფასების კრიტერიუმები, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის შრომები 1(6), თბ., 2006.

<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/coll/0001/000133>

გ. ვარამიშვილი, 2006 - გ. ვარამიშვილი, ციფრული ბიბლიოთეკის პროგრამული უზრუნველყოფის - «grinstounis» დანერგვა საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის შრომები 1(6), თბ., 2006.

თ. ჩხენკელი, 2006 - თ. ჩხენკელი, საინფორმაციო ტექნოლოგიები მსოფლიოს ეროვნულ ბიბლიოთეკებსა და საქართველოს პარლამენტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის შრომები 1(6), თბ., 2006.

ბილინგტონი, ჯეიმს. ბიბლიოთეკა ახალი სამყაროსთვის // <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/11/21/AR2005112101234.html>;
 The Public library service: IFLA/UNESCO guidelines for development.--
 München : Saur, 2001.–p.17 <http://archive.ifla.org/VII/s8/proj/publ97.pdf>

IA GORGISHELI

ELECTRONIC DATA OF THE NATIONAL LIBRARY OF THE GEORGIAN PARLIAMENT (2001-2009)

Collections of the electronic library of the National Parliamentary Library of Georgia serves for storage and protection of the cultural heritage and provides the accessibility to it.

The electronic books have been allocated since 2001 on the website:(<http://www.nplg.gov.ge>) to this date.

In 2001-2003 the process of converting the books and similar publications into electronic format began. There were two ways of making entry of the texts into electronic library: by means of typing the text manually and by using the Hawk-Eye Software.

At the beginning of 2004 within the framework of UNESCO the project-”The Anthology of the Georgian Classical Literature”-was implemented in order to facilitate the popularity of the Georgian classical literature through internet. For the purpose of creating the electronic collections “Greenstone Digital Library Software(GSDL)” <http://www.nplg.gov.ge/gsd/> was selected.

In 2006 the “Greenstone” collection was enriched with “The digital library of Georgia’s civil society. “ In 2008 Georgian periodical publications were separated from this collection as an individual one.

In 2009 absolutely new photo- collection of quite a different format was added to “Greenstone”.

In 2006 the National Library offered its readers one more collection (<http://www.nplg.gov.ge/dlibrary/>). The library staff drew up a software in which books and dissertations are put in PDF format.

The library takes part in international projects such as the European Library, which are very important for the popularization of Georgia’s electronic libraries and Georgian culture.